

Projekty studenckie przekształcenia wybranych stref kampusu akademickiego w dydaktyce

dr hab. inż. arch.
KRZYSZTOF ZALEWSKI, PROF. PŚ
Politechnika Śląska
Wydział Architektury
ORCID: 0000-0003-4626-3546

dr inż. arch.
KATARZYNA ROSŁON
Politechnika Śląska
Wydział Architektury
ORCID: 0000-0002-7194-4354

Kampusy akademickie kojarzą się z tętniącymi życiem przestrzeniami wypełnionymi mieszanką interakcji interpersonalnych, których użytkownikiem jest społeczność akademicka. Studenckie projekty architektoniczne różnych obszarów kampusu są interesującym oraz badawczym materiałem dydaktycznym, szczególnie w zakresie kreacji przestrzeni elastycznej i wielofunkcyjnej, dostępności oraz zrównoważonego rozwoju.

Wprowadzenie

W procesie dydaktycznym na kierunkach związanych z kreatywnością, takich jak Architektura Wnętrz (AW) i Architektura (A), niezwykle ważny jest praktyczny aspekt tworzenia. Oczywiście jest, że realne możliwości realizacji projektów studenckich są ograniczone ze względu na trudności związane z wdrożeniem śmiałych wyobrażeń w życie. Są to np.: problemy ze znalezieniem inwestora, posiadaniem odpowiedniej do zagadnienia wiedzy, odpowiedzialnością za koszty, rezultat, zgodność z prawem itp.

Idealną sytuacją byłoby, gdyby uczelnie stwarzały warunki dla rozwoju dydaktyki poprzez własne zadania projektowe, tj. działania w ramach kampusów – zarówno w przestrzeniach zewnętrznych, jak i w budynkach. Działaniom tym sprzyja fakt, że dynamika potrzeb zmian użytkowych musi podążać za rozwojem życia uczelni, a zatem jest znaczna. Teren kampusu powinien pełnić wszystkie niezbędne funkcje wspierające efektywne funkcjonowanie uczelni [1], której beneficjentami są sami studenci. Dzięki temu lepiej rozumieją potrzeby użytkowników, których poznanie, a następnie translacja na język przestrzeni jest jednym z kluczowych zadań architekta.

Kampusy akademickie mogłyby i powinny być poligonem doświadczalnym dla takich działań. Nie bez znaczenia jest fakt prowadzenia projektów przez kwalifikowaną kadrę praktyków nadzorujących te zadania. Ważnym aspektem jest także promocja wizerunku samej uczelni jako tej, która ufa swoim pracownikom, studentom i wspomaga start zawodowy swoich absolwentów.

W tym duchu na Wydziale Architektury Politechniki prowadzone są zadania projektowe, badawcze oraz wdrożeniowe, często realizowane we współpracy z innymi jednostka-

mi uczelni, które mają na celu modernizację przestrzeni akademickiej. Są to m.in. projekty urządzeń i przestrzeni urbanistycznej kampusu, projekty Strefy Studenta Wydziału Architektury itp.

Niniejszy artykuł opisuje przykład współpracy projektowej odpowiadającej na realne zapotrzebowanie – projektu wnętrz pomieszczeń Działu Współpracy z Zagranicą Politechniki Śląskiej.

Opis zadania projektowego i metodologia

Prowadzone obserwacje bazują na realizowanym w trybie konkursu zadaniu projektowym – reorganizacji i modernizacji przestrzeni Działu Współpracy z Zagranicą Politechniki Śląskiej (DWZZ). Zainicjowany przez dział projekt miał na celu wyłonienie możliwych do wdrożenia rozwiązań zwiększających zarówno walory użytkowe zajmowanej przestrzeni, jak i jej znaczenie wizerunkowe jako wizytówki politechniki – miejsca pierwszego kontaktu naukowców i studentów z wymiany międzynarodowej z uczelnią.

Dotąd przestrzeń działu, o powierzchni ok. 100 m², była aranżowana sukcesywnie przez samych pracowników, lecz obecnie, w ramach wzrastających potrzeb i rangi współpracy międzynarodowej w działalności uczelni, wymagała kompleksowej reorganizacji przewidującej zróżnicowany program użytkowy oraz uwzględnienie roli wizerunku działu i jego siedziby.

Przedstawione przez zamawiającego założenia obejmowały uzyskanie następujących funkcji: recepcję – poczekalnię, miejsce do rozmów z Klientami, przestrzenie pracy dla ok. 10 pracowników, kierownika działu oraz salę konferencyjną, a także przestrzeń socjalną.

Należy tu zauważyć, że w konfrontacji z dostępną przestrzenią wymogi te stanowią wyzwanie także dla doświadczonych architektów i wymagają nieszablonowego podejścia, analizy procesów pracy, sposobów użytkowania przestrzeni w czasie, adaptacji oraz łączenia zróżnicowanych funkcji. Projektowanie jako proces twórczy poprzedzone jest więc rozpoznaniem i zrozumieniem uwarunkowań przestrzennych, uzupełnione analizą, dociekaniami oraz poszukiwaniami. Proces projektowania uwrażliwia również i uczy zrozumienia potrzeb użytkowników. W tej perspektywie projektowanie jest platformą dla badań oraz rozwoju edukacyjnego [2].

Konkurs miał formułę zamkniętą i był skierowany do studentów kierunku Architektura (A) oraz Architektura Wnętrz (AW) realizujących prace semestralne w ramach przedmiotu projektowanie architektury wnętrz. Każdy uczestnik konkursu poza ww. wytycznymi mógł osobiście przeprowadzić wizję lokalną w projektowanym wnętrzu. Czas realizacji zadania projektowego przypadł na semestr letni roku akademickiego 2019/2020.

W pracach wzięli udział studenci semestru 6. I stopnia studiów dziennych, w tym – dwiętnastu studentów kierunku A oraz sześciu studentów kierunku AW. Prace przeprowadzono w ramach zadania semestralnego. W wyniku przeprowadzonego konkursu uzyskano 25 prac projektowych, z czego nagrodzono 1 (fot. 3., 4.) i wyróżniono 3 (fot. 1., 2.). Grupy A oraz AW były prowadzone niezależnie od siebie. Jednak w celu uzyskania miarodajnych i porównywalnych wyników opracowano jednolite założenia wstępne, przeprowadzono ze studentami obu grup wspólne omówienie zadania, wizję lokalną oraz spotkanie z użytkownikiem. Ponadto prowadzący grupy pozostawali w stałym kontakcie, monitorując postępy prac obu

grup. Prowadzący (autorzy artykułu) mają także porównywalne doświadczenie dydaktyczne i praktyczne (projektowe).

Ocenie podlegały rozwiązania użytkowe, adekwatność uzyskanych znaczeń, spójność i nawiązania do tożsamości Uczelni, określenie wizerunku oraz nawiązanie do niego, możliwości realizacyjne. Ocena rezultatów została przeprowadzona metodą ekspercką. W skład komisji oceniającej wchodził: przedstawiciel DWZZ, przedstawiciel władz Wydziału Architektury i przedstawiciele Kierunku Architektura Wnętrz.

Na bazie projektu, który zajął I miejsce, zostanie opracowana dokumentacja projektowa wykonawcza, a projekt ma szansę na realizację.

Zadanie było prowadzone równolegle dla studentów kierunku Architektura Wnętrz i Architektura oraz wspomagane konsultacjami – co pozwoliło na uzyskanie możliwych do wdrożenia rozwiązań, a także zaowocowało wnioskami dla dalszych celów dydaktycznych i naukowych.

Należy tu podkreślić, że gliwicki Wydział Architektury jako jedyny w Polsce prowadzi równolegle kierunki A i AW, co daje unikalne możliwości porównywania różnych aspektów dydaktycznych i naukowych specyficznych dla obu sfer projektowania, w tym uzyskanie wniosków odnośnie do kształcenia, nauki oraz praktyki – stąd skupienie właśnie na tych aspektach.

Rezultaty

Oczywiste jest, że odmienny profil kształcenia na obu kierunkach skutkuje zróżnicowanym podejściem. Tym bardziej istotne jest porównanie tych koncepcji, identyfikacja kluczowych elementów i ich uzupełniające wdrożenia w ramach obu procesów kształcenia. Biorąc pod uwagę wspomnianą specyfikę procesu projektowania jako procesu dydaktycznego oraz badawczego, jest to także niezwykle istotne dla rozwoju tych ostatnich.

Na wstępie należy zauważyć, że co do rozwiązań funkcjonalnych obie grupy studentów zaprezentowały zbliżone warianty. Jednak z punktu widzenia pozaużytkowej koncepcji kreowania przestrzeni i spełnienia potrzeb jej beneficjentów prezentowane przez studentów poszczególnych kierunków wizje zasadniczo różniły się koncepcją, rezultatami oraz efektami.

Studenci kierunku A, co do zasady, zaprezentowali większą świadomość uwarunkowań technicznych i ergonomicznych. Co do kreacji przestrzeni kierowali się natomiast często abstrakcyjnymi pomysłami posiadającymi cechy koncepcji *a priori* [3]. Były to na przykład odwołania do sztuki lub bezpośrednich nawiązań do kolorystyki czy identyfikacji wizualnej uczelni. W rezultacie często prezentowały podejście sformalizowane, skupione na stronie wizualnej projektu, co jest charakterystyczne dla ujęcia „racjonalnego”.

Fot. 1., 2. Praca konkursowa – wyróżnienie. Autor: Magdalena Zwarycz; kierunek studiów: Architektura

Prace studentów kierunku Architektura Wnętrz były skupione w większym stopniu na przekazaniu idei i kreacji znaczeń, z którymi powinna kojarzyć się uczelnia (takich jak nowoczesność, zrównoważenie, postęp) oraz całościowej percepcji przestrzeni przez użytkownika za pomocą wszystkich zmysłów – stąd skupienie na materiałach (fakturach, kolorze, strukturze), oświetleniu czy akustyce – co przesunęło projekty w kierunku przestrzeni egzystencjalnej [4] – spełniającej rolę życiową, w tym duchową (generujące wrażenia, odczucia, zapadające w pamięć).

Oczywiście rezultaty te nie są zaskoczeniem, ponieważ dla studentów Architektury projektowanie wnętrz nie jest rdzeniem procesu edukacji. Jednak warto zauważyć, że jakkolwiek konieczność spełnienia uwarunkowań „twardych” jest oczywista również w przypadku architektury wnętrz, to aspekty – znaczeniowe, psychologiczne, behawioralne – są domeną także budownictwa kubaturowego i występują zawsze, niezależnie od świadomości projektanta. Kształcenie jedynie w duchu pragmatyzmu, spełnienia potrzeb funkcjonalnych czy technicznych – mocno zubaża architekturę. Celem architektury powinna być integralność [5] oraz „mediacja pomiędzy (...) instytucjami i jednostkami ludzkimi oraz między tym, co materialne i tym, co duchowe” [6]. Niniejsze obserwacje potwierdzają, że uwzględnienie wymienionych uwarunkowań wpływa na bardziej spójną oraz pełniejszą realizację projektu.

Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzone działania miały charakter artystyczno-badawczy i posłużyły do wyciągnięcia wniosków dotyczących sposobu wprowadzania nowych funkcji w istniejącej przestrzeni, modelu działań projektowych oraz prognozowanej ścieżki dalszych przekształceń.

Uzyskany materiał badawczy jest doskonałym źródłem informacji. Pozwala na dokonywanie porównań, korelacji i stwierdzeń typologicznych. Jest to ćwiczenie dydaktyczne, które pozwala testować koncepcje naukowe oraz jest ważnym polem badawczym. Realizowane zadania są nie tylko źródłem danych, ale także polem do ćwiczeń dla młodych adeptów sztuki projektowej i okazją do poznania wielu ciekawych faktów dotyczących własnego najbliższego otoczenia [7].

Umiejętność analizowania otoczenia pod kątem potrzeb użytkowników, wsluchanie się w sygnały dobiegające ze środowiska to baza wyjściowa do pracy projektowej. Nawiązanie dialogu z otoczeniem, przeprowadzenie konkretnych analiz może, a nawet powinno finalnie zakończyć się rozwiązaniem projektowym odpowiadającym w pełni potrzebom inwestorów, także tych nieuświadomionych, nieoczywistych i trudnych do sformułowania.

W tym zakresie celowa wydaje się ściślejsza współpraca obu kierunków, w szcze-

Fot. 3., 4. Praca konkursowa – pierwsza nagroda.

Autor: Agnieszka Pilarska; kierunek studiów: Architektura Wnętrz

gólności włączenie w program kierunku A wspomnianych zagadnień znaczeniowych czy psychologiczno-behawioralnych i związanych ze sztuką.

Doświadczenie w pracy dydaktycznej oraz projektowej pozwala na stworzenie modelu nauczania dającego możliwość opracowania autorskich programów edukacyjnych, co przekłada się w znacznym stopniu na poziom kształcenia. Wdrożenie interdyscyplinarnych działań w zakresie projektowania prowadzi do uzyskania pełniejszego profilu absolwenta-architekta i architekta wnętrz, a także kadry badawczo-dydaktycznej.

Korzyści wynikające z przeprowadzonego konkursu mają znaczenie dla kilku grup biorących udział w przedsięwzięciu.

Dla studentów:

- możliwość udziału w realnym i potrzebnym przedsięwzięciu z szansą uzyskania pierwszej realizacji;
- doświadczenie płynące z konieczności zmierzenia się z realnymi uwarunkowaniami i wy-

maganiem użytkownika oraz projektowanej przestrzeni;

- rozszerzenie horyzontów i warsztatu, konfrontacja różnych punktów widzenia oraz koniecznej wiedzy (np. dla studentów A jest to poznanie zagadnień związanych z architekturą wnętrz, a dla studentów AW zapoznanie z zagadnieniami technicznymi i prawnymi – co jest istotne z punktu widzenia przyszłej pracy zawodowej obu stron);
- uzyskanie potencjalnej dodatkowej satysfakcji w przypadku otrzymania nagród za realizację.

Dla dydaktyki i poziomu kształcenia:

- konfrontacja projektów wykonywanych przez studentów różnych kierunków pozwalająca na weryfikację kierunków nauczania, programów studiów i sposobu kształcenia;
- wymiana unikalnej wiedzy między różnymi kierunkami kształcenia i wdrożenie interdyscyplinarnej współpracy;
- tryb konkursowy oraz możliwość realizacji (wdrożenie) jako dodatkowy atut i istotne narzędzie motywacji studenta.

Dla beneficjenta projektu:

- uzyskanie szerokiego wachlarza rozwiązań i możliwości wyboru;
- uzyskanie kreatywnych rozwiązań dla przedstawionych wymagań;
- niskokosztowe wykonanie projektów;
- pomoc profesjonalistów w wyborze najlepszego rozwiązania oraz weryfikacji jego realności.

Dla uczelni:

- możliwość wykorzystania projektu w działaniach wizerunkowych celem podniesienia prestiżu politechniki i jej absolwentów (uczelnia wdraża na własnym gruncie działania studentów);
- wykorzystanie dorobku badawczego w działaniach wdrożeniowych, patentach, opracowaniach wzorów użytkowych itp.;
- możliwość zainicjowania współpracy interdyscyplinarnej między różnymi dyscyplinami naukowymi.

Bibliografia:

- [1] Winnicka-Jasłowska D., 2015: Quality analysis of Polish universities based on POE method – description of research experiences. Universal access in human-computer interaction. 9th International conference, UAHCI 2015 held as part of HCI International 2015, Los Angeles, CA, USA, August 2-7, 2015. Proceedings. Pt. 3, Access to learning, health and well-being. Eds. Margherita Antona, Constantine Stephanidis, ISBN: 978-3-319-20683-7, e-ISBN: 978-3-319-20684-4, s. 236–242.
- [2] Bąba-Ciosek N., Ciosek A., 2019: Experiencing Design as Research and Education Link, [w:] ICERI 2019 Proceedings, edited by L. Gómez Chova, A. López Martínez, I. Candel, Torres, published by IATED Academy, 2019, Seville, Spain, ISBN: 978-84-09-14755-7, ISSN: 2340-1095, s. 10534–10540.
- [3] Prokopska A., 2012: Projektowanie architektoniczne. Procesy wstępne, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów.
- [4] Pallasmaa J. 2012: Oczy skóry. Architektura i zmysły. Instytut Architektury, Kraków.
- [5] Wright F.L. 1954: The Natural House, Horizon Press, Troy, Michigan.
- [6] MacKeith P., 2012: Klamka, uścisk dłoni, [w:] Pallasmaa J., Oczy skóry. Architektura i zmysły. Instytut Architektury, s.120.
- [7] Kucharczyk-Brus B., 2019: Residential interiors – student project task preceded by a series of qualitative research, [w:] ICERI2019 Proceedings, ed. L. Gómez Chova, A. López Martínez, I. Candel, Torres, published by IATED Academy, 2019, Seville, Spain, ISBN: 978-84-09-14755-7, ISSN: 2340-1095, s. 10364–10370.

Streszczenie: Kampusy akademickie kojarzą się z tętniącymi życiem przestrzeniami wypełnionymi mieszanką interakcji interpersonalnych, których użytkownikiem jest społeczność akademicka. Ze względu na zaangażowanie samych zainteresowanych, partycypację jednostek uczelni, możliwość interdyscyplinarnej współpracy, styczność z realnymi zadaniami i problemami – studenckie projekty architektoniczne różnych obszarów kampusu są interesującym oraz badawczym materiałem dydaktycznym, szczególnie w zakresie kreacji przestrzeni elastycznej i wielofunkcyjnej, dostępności oraz zrównoważonego rozwoju. Podnoszą także jakość życia, jego różnorodność oraz kreują wizerunek uczelni. Niniejszy artykuł opisuje przykład współpracy projektowej odpowiadającej na realne zapotrzebowanie – projekt wnętrz pomieszczeń Działu Współpracy z Zagranicą Politechniki Śląskiej – wyniku pracy zespołów projektowych studentek i studentów Politechniki Śląskiej w Gliwicach pod kierunkiem autorów artykułu.

Słowa kluczowe: dydaktyka, kampus akademicki, uczelnia wyższa, zrównoważony rozwój, partycypacja społeczna, budowanie marki uczelni

Abstract: STUDENT PROJECTS FOR THE TRANSFORMATION OF SELECTED ACADEMIC CAMPUS ZONES IN TEACHING.

Academic campuses are associated with vivid spaces, filled with a mix of social activity and interaction, whose users are the academic community – students in particular. Due to the involvement of users themselves, participation of university units, the possibility of interdisciplinary cooperation, contact with real tasks and problems – student’s architectural projects of various areas of the campus are both an interesting didactic and research topic, especially in terms of creating a flexible and multifunctional space, accessibility, sustainable development – in particular, improving the quality of life and diversity, or creating the image of the University. This article describes an example of design cooperation responding to real demand – interior design of the International Cooperation Department of the Silesian University of Technology – the result of the work of design teams of students of the Silesian University of Technology in Gliwice, Faculty of Architecture and Interior Design, under the supervision of the authors of the article.

Keywords: didactics, academic campus, university, modern buildings, sustainable development, diversity, quality of life, social participation, university branding